

„Нежне промене“ у Балету Српског народног позоришта
у Новом Саду: *Причај ми о љубави*, прва премијера
у сезони 2024/2025.

Доласком на функцију директорке Балета Српског народног позоришта почетком сезоне 2024/2025, директорка Београдског фестивала игре Аја Јунг изјавила је да „промене треба да буду нежне“ и да ће ставити у „фокус људе који су већ дуго ту, и имају искуство“, као и то да ће се радити на јасном циљу да Балет Српског народног позоришта добије на својој препознатљивости.¹ Након прве премијере у текућој сезони, која је изведена 1. марта 2025. године, рекли бисмо да се догодило апсолутно све супротно од најављеног. Наиме, учињене су промене у правцу савремене плесне естетике која је део Београдског фестивала игре, не уочава се препознатљивост националног позоришног ансамбла, а особе с великим уметничким и играчким искуством, првакиње и прваци балета који су од великог значаја за кућу – тренутно су изгубили властите позиције.²

Премијерна представа, названа попут музичког хита Оливере Катарине, „Нових фосила“ или „Ђавола“, *Причај ми о љубави*, нажалост нема потенцијала да постане и позоришни хит. Балетски диптих који тематизује љубав састављен је од две получасовне кореографије, од пређашњих креација двају потврђених иностраних кореографа. Први део вечери припао је италијанском ствараоцу Енрику Морелију (Enrico Morelli), и његовом делу *Елеџија* на музику Фредерика Шопена (Frédéric Chopin) и Ђузепе Виларозе (Giuseppe Villarsosa), тј. кореографији из 2022. године која је изведена у Градском театру Павароти-Френи у Модени. На овом месту важно је истаћи утврђену дугогодишњу спрегу између два града; наиме Нови Сад и Модена су градови побратими још од 1964. и од тада се реализује споразум о сарадњи на различитим пољима.³ Кореограф Морели је стекао диплому Националне играчке академије у Риму. Као истакнутог плесача председник Италије одликовао га је

¹ Београдски фестивал игре основан је 2004. године, а оснивачи су Небојша Брадић и Аја Јунг. Фестивалу је посвећена студија писца ових редова: Вера Обрадовић Љубинковић, „Прве две деценије Београдског фестивала игре – pro et contra“, у: Биљана Милановић и Мелита Милин (ур.), *Савремена српска музичка сцена: истраживачки изазови*, Београд: САНУ, 2024, 203–221.

² У Србији постоје само два национална професионална балетска ансамбла – у Народном позоришту у Београду и у Српском народном позоришту у Новом Саду.

³ Нови Сад је до 2021. остварио сарадњу с четрнаест градова у свету, али Модена је први град с којим се побратимио.

2001. године сребрном медаљом.⁴ У Хрватском народном казалишту Ивана пл. Зајца, у истој сезони 2024/25. године као и у СНП-у, поставио је горепоменути балет *Елеџија* који је у Ријечи премијерно изведен 8. фебруара 2025. До сада је радио за многе плесне компаније.⁵

У програмској књижици (коју проналазимо на интернету) кратак опис дела нас упућује у садржај плесне *Елеџије* следећим фразирањем:

„Људи у потрази за сопственим циљем и идентитетом, уједињени кроз исти историјски период, епоху која попут данашње доноси вртоглавицу и збуњеност. Појединци који прате нове путоказе и траже начине да поврате сопствену руту у тренутку изгнанства из нормалности. Прича о изгубљеним тренуцима и односима, под руку са трагањем, прича о сећању, сликама и пејзажима који су некада били познати и утешни. Путовање из снова у циљу проналажења себе, из стања несталога. А онда када помислимо да више немамо шта да изгубимо, нови почетак нас враћа на примарни инстинкт отпора и борбе за живот. Хорски покрет нас урања у вртлог линија и путања. Сви сусрети и преплитања, у привидном исконском хаосу до повратка тишине, препуштање изнова откривеној нади, осећај поновног рађања. Похвала бризи, усмеравању пажње на друге, утемељена у поемама Марианђеле Гвалтијери“.⁶

У тридесетоминутној кореографији *Елеџија* учествовало је седамнаест играча, међу којима су били Ана Ђурић и Самјуел Бишоп, које памтимо из различитих балета СНП-а као аутентичне, истакнуте, блиставе солисте. Тачније, Ана Ђурић је првакиња Балета. Нажалост, ова поставка им не доноси такву прилику, нити идентитет. Заправо, уз баршунаст глас Исидоре Балберини (Isidora Balberini), која се публици обраћала из позадине позорнице стиховима Марианђеле Гвалтијери (Mariangela Gualtieri)⁷, на италијанском (без превода) и уз изврсно урађен светлосни дизајн (који одликује обе кореографске поставке), присуствовали смо поетичном кореографском делу, али за брз заборав. Једноставно исказано, играчи су били унисона група која се кретала с леве на десну страну, повремено заустављена у добоким плијеима или масовно клечећи на поду док неко из групе стоји, да би се потом прераспоредили и претрчали у другом правцу или препустили сцену дуетном плесу. Исидора Данкан је сматрала најлепшим покретима управо оне који су близу тла,⁸ на шта су нас асоцирали поменути дубоки плијеи у широким позицијама, но индивидуалности у *Елеџији* изостају, једнако као што не постоји ни мотивација зашто се на сцени чини нешто што се чини. Креиране су чисте линије групних сцена, које су повремено асоцирале на иницијалну

⁴ Enrico Morelli – Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca

⁵ Исто.

⁶ ПРИЧАЈ МИ О ЉУБАВИ – Српско народно позориште. У програмској књижици на сајту СНП-а погрешно је написано: Гвалтијери; треба: Гвалтијери.

⁷ Ради се о одломцима из четири ауторкине песме (*Sii dolce con me, Sii gentile Alcestis, Canto di ferro* и *Gli altri sono troppi per me*), настале у периоду 2006–2010. године; видети: BOLERO SOIRÉE – Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca

⁸ Laurence Louppe, *Poetika suvremenog plesa*, prijevod s francuskoga Jelena Rajak, Zagreb: Hrvatski centar ITI, 2009, 56.

идеју Лабанових (Rudolf Labán) кретачких корова. Дакако, савремене балетске/играчке представе често су лишене конкретног либрета, садржаја и улога, али уколико снажно износе атмосферу, плесну енергију и пулсирање осећања онда остају упамћене као трајан, апстрактан уметнички утисак. Кореографија је изузетно добро увежбана и та увежбаност заслужује сваку похвалу (репетитори: Маја Грња и Никола Стази), али се чини да млади, који су понели сав терет извођења новог играчког дела, у будућности треба присније да освоје експресију и флуидност савременог стила.

Морелијево дело *Елеџија* већ је приказано на 21. Београдском фестивалу игре 2024, а извела га је компанија из Ређо Емилије у Позоришту на Теразијама, што медији у престоници нису пропратили стручном критиком или приказима након представе. Но, ипак треба рећи да у *Полиџици* (од 16. марта 2024) чланком Биљане Лијескић није изостала најава ове представе.⁹

Без великог усхићења излазило се на паузу и очекивао други део: *Балкон љубави*, који је у целини ауторски осмислио славни, вишеструко награђивани израелски кореограф Ицик Галили (Itzik Galili). На самом почетку каријере био је члан угледних светских трупа „Батшева“ и „Бат-Дор“, да би касније деловао као кореограф у великом броју реномираних ансамбала. Српска публика га познаје с Београдског фестивала игре. Изразито богате уметничке биографије у коју је уклопио и докторат из психологије, Галили припада кореографима које одликује истанчан стил прожет елементима различитих облика плеса, уз суптилно испитивање међуљудских односа и неретко апсурда. Домети и значај његовог дугогодишњег рада у Холандији препознати су: холандска краљица Беатрикс одликовала га је за трајан допринос уметничкој игри. Његову поставку *Балкона љубави* за Српско народно позориште пренела је Елизабет Гибијат (Elisabeth Gibiat). Репетиторка балета била је Андреја Кулешевић.

Галили о свом делу *Балкон љубави* каже:

„Понекад, као одрасли, наиђемо на наизглед тривијалне појединости које нас врате у младост и тадашње наде. Музика Переса Праде¹⁰, својом лакоћом пружа ми дубок осећај једноставне радости. Чини ме срећним када видим како се млада генерација односи према њој и када откријем различите слојеве осећања које она у њима буди: радост, смех, али и широки осмех“.¹¹

Галилијев *Балкон* је премијерно изведен 2014. у Градском балету Сао Паула, што оставља својеврстан дојам да ће с новом управом Балет Српског народног позоришта постати платформа за дела иностраних кореографа која су пренета новосадском ансамблу, али не и наменски креирана за њега. Галилијева кореографија издашног редитељског, кореографског и глумачког потенцијала није могла да досегне пуноћу израза и артикулације, јер ансамбл или није имао довољно времена за рад или очито није довољно сазрео за такве изведбе, те је све деловало неувежбано. Обе кореографије су, како је наведено,

⁹ <https://www.politika.rs/scc/clanak/604487/romantizam-ali-i-pop-i-rok>

¹⁰ Pérez Prado

¹¹ ПРИЧАЈ МИ О ЉУБАВИ – Српско народно позориште

припремане три месеца, а извођене су без оркестра, тј. на музику која се емитује преко звучника.

Током вишедеценијског постојања новосадског Балета (основаног 1950) низале су се значајне праизведбе и премијере, стварали су домаћи и инострани кореографи.¹² Трагања за новим, другачијим, инвентивним репертоаром и изразом нису новина за ансамбл. Но, класичан балетски репертоар могуће је видети код нас само у два српска позоришта, у Народном позоришту у Београду и Српском народном позоришту у Новом Саду и зато је важно да се он одржи паралелно уз неминовне промене које доносе савремени правац игре и нове позоришне тенденције.

Када се сагледа балетска позоришна сезона 2024/25. до прве премијере *Причај ми о љубави*, постаје јасно да су под знаком питања неколики преостали месеци до краја текуће сезоне у Балету СНП-а, и да је он осиромашен у смислу како новог тако и постојећег играчког репертоара. Намећу се разноврсна питања: да ли ће горепоменуте *нежне промене* (према оваквом „почетку дана“) постати драстичне и значити недовољно дефинисан репертоар као и мали број извођења; да ли ће се чувати достигнути континуитет; да ли ће на новосадској сцени бити приказивана дела која су већ извођена у свету, при чему се не мисли нужно на најрепрезентативније кореографске комаде, већ на она која су мање позната, често понављана и заправо рециклирана у новом контексту? Да ли ће се таквом репертоарском политиком пунити сала остаје нам, за крај, само као реторско питање.

Вера С. Обрадовић Љубинковић
Универзитет у Приштини, Факултет уметности
Звечан – Косовска Митровица

¹² Видети у: V. Mitro, V. Krčmar i M. Čanak (prir.), *Pogled u nazad: Svenka Savić o igri i baletu*, Novi Sad: Futura publikacije i Ženske studije i istraživanja, 2006.